

Відтак, логічним є висновок про доцільність і необхідність вивчення культурної мапи відповідного народу, мову якого студенти вивчають, ретельне вивчення культури, менталітету, ціннісних орієнтацій. Все це стає можливим коли студенти заглиблюються у вивчення фразеологічної картини певної культури, саме через сталі вислови та ідіоми стає зрозумілим культурні особливості народу. Мова не просто відтворює світ людини та його культуру. Головна функція мови полягає в тому, що мова оберігає і захищає культуру, її традиції і цінності. Відтак, ми можемо зробити висновок, що мова відіграє значущу роль у формуванні особистості, національного характеру, етнічної спільноти, нації.

Список використаних джерел

1. Bennett Christine I. (1990). Comprehensive multicultural education: theory and practice. — Boston: Allyn and Bacon. — 413 p.
2. Byram M., Zarate G. (1991). Investigating Cultural Studies in Foreign Language Teaching. — Clevedon, Philadelphia, cop. — 219 p.
3. Everett M. Rogers, Thomas M. Steinfatt. (1999). Intercultural Communication. — Waveland Press, Inc. Prospect Heights, Illinois. — 292 p.
4. Gibbs, R. W., Jr. (2007). Idioms and formulaic Language. Edited by Dirk Geeraerts and Hubert Cuyckens. The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics. — Oxford: Oxford University press. — 1295 p.
5. Giorgis Pz. Critical Cultural Linguistics (CCL). Retrieved from: <https://centerforinterculturaldialogue.org/>
6. Слюсаренко О.М. Кваліфікаційна критеріальність компетентності: понятійно-методологічні аспекти // Компетентність в освітніх запитах. Філософія ОСВІТИ. — 2009. — № 1—2 (8) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/philedu/2009_1_2/21.pdf

Гавриш О.О.

кандидат філологічних наук

доцент кафедри німецької мови Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

МІЖКУЛЬТУРНІ ПРОБЛЕМИ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. Стаття присвячена аналізу міжкультурних відносин між Німеччиною і Швейцарією. Попри схожі соціально-політичні умови розвитку на сучасному етапі, між країнами існують розбіжності в мовному аспекті, зокрема на лексичному, граматичному та фонетичному рівнях, а також в професійній та побутовій сферах, які охоплюють налагодження ділових контактів, критерії відбору персоналу та розбудову особистих зв'язків.

Ключові слова: нормативна німецька мова, швейцарський варіант німецької мови, регіональні діалекти, гельветизми, інтонація, темп мовлення, паузація, мовні запозичення, мовне оформлення ділових листів, відбір персоналу, оцінка особистості.

Summary. *The article is dedicated to the analysis of the intercultural relationships between Germany and Switzerland. Despite the similar modern socio-political development, there are differences between the countries both in the linguistic area, namely on the lexical, grammatical and phonetic level, as well as in professional and everyday contact and in the development of personal relationships.*

Key words: *Standard German, Swiss variant of the German language, regional dialects, Helvetisms, intonation, speech tempo, pausing, linguistic borrowings, linguistic design of business letters, personnel selection, assessment of personality.*

Міграційний рух у суспільстві призводить до нівелювання культурних специфічних рис представників окремої нації, що сприяє непомітному взаємопроникненню культур на всіх рівнях спілкування. Подібне соціальне явище в загальному плані істотно полегшує інтеграцію індивіда в цільове суспільство, проте й породжує цілу низку непорозумінь, конфліктів, демотивує ту чи іншу особу чи групу осіб, робить представників іншої культури/культурних меншин більш вразливими, не дозволяє проявити себе належним чином, від чого, в свою чергу, страждають як виробничі відносини й підприємницька культура в цілому, так і суспільне життя в усіх його проявах. Традиційно вважається, що міжкультурні розбіжності обумовлені, насамперед, історичними, національними, географічними, соціально-політичними, релігійними та лінгвістичними чинниками [3; 4], проте, як свідчить сучасний досвід досліджень міжкультурних відносин [4, с. 40–48], навіть між сусідніми країнами з однаковою державною мовою, соціальним устроєм, демократичними засадами та релігійними традиціями існує цілий ряд відмінностей, які призводять до певних внутрішніх протиріч, до протилежного сприйняття окремих реалій повсякдення і, як, наслідок, до непорозумінь на всіх рівнях комунікації.

В якості одного з прикладів складних міжкультурних відносин між сусідніми країнами можна розглянути феномен Німеччини і Швейцарії. Внаслідок різного історичного розвитку в цих країнах сформулювалися власні культурні цінності, які забезпечують національну ідентичність їх мешканців та сприяють майбутньому незалежному розвитку обох держав згідно їхнього вільного вибору. На перший погляд, взаємовідносини між обома країнами виглядають досить тісними, адже їх об'єднує спільна мова, проте вже в цьому аспекті починаються серйозні непорозуміння, які викликають обурення з боку обох сторін, в першу чергу швейцарців. Так, окремі слова в швейцарському варіанті німецької мови мають інший рід (*schw.: der Butter/dt.: die Butter; schw.: das SMS/dt.: die SMS; schw.: der Gummi/dt.: das Gummi; schw.: die Foto/dt.: das Foto*), крім того, через наявність так званих «гельветизмів» швейцарці можуть використовувати властиві їхній національній мові терміни для позначення того чи іншого поняття [2; 5] (*schw.: das Nachtessen/dt.: das Abendessen; schw. der Estrich/dt.: der Dachboden; schw. das Rüebli/dt.: die Möhre; schw. der Rahm/dt.: die Sahne; schw.:*

die Serviertochter/dt.: die Kellnerin; schw.: parkieren/dt.: parken), що не відповідає нормативним зразкам.

Вимова міських та сільських мешканців Швейцарії підлягає впливу численних швейцарських регіональних діалектів, які зазнають постійного розвитку паралельно з розвитком орфоепічної мови та слугують повсякденним засобом спілкування для всіх верств населення незалежно від віку, соціального статусу та рівня освіти, що не притаманно діалектам на території Німеччини, де їх використання обмежується віковими категоріями, рівнем культури та деякими професійними сферами з давніми традиціями. Внаслідок історичних особливостей розвитку, у швейцарському варіанті німецької мови зберіглися і активно використовуються форми середньо-верхньо-німецької мови [1, с. 75–77; 5, с. 26–28] (*schw.: früüre/dt.: frieren; schw.: huus/dt.: Haus; schw.: lüüt/dt.: Leute; schw.: trüeb/dt.: trüb*).

Під впливом інших державних мов на території країни – французької та італійської [5, с. 7–9] – існує багата кількість запозичень, які не мають місця в нормативній німецькій мові (*schw.: blagiere/dt.: prahlen; schw.: das Cheminée/dt.: der Kamin; schw.: das Poulet/dt.: das Hähnchen; schw.: die Aktion/dt.: das Sonderangebot; schw.: das Gipfeli/dt.: das Croissant, das Butterhörnchen*). Подібна мовна поведінка швейцарців викликає перепитування з наступною іронічною реакцією з боку носіїв літературної німецької мови, виправлення на нормативний варіант, що, в свою чергу, ображає німецькомовних швейцарців, обмежує можливості для плідного спілкування між державами-сусідами. В якості виходу з прикрої ситуації швейцарці можуть взагалі перейти до діалекту і насолоджуватися відчуттям розгубленості з боку німецькомовного комунікативного партнера, який зазвичай не розуміє жодного слова в контексті та не знається на поширених в швейцарських місцевих мовних варіантах граматичних категоріях.

Мовні непорозуміння між Німеччиною і Швейцарією здатні викликати й просодичні характеристики мовленнєвого повідомлення. Так, в силу особливостей просодичного оформлення швейцарського варіанту німецької мови інтонації швейцарців притаманний більш помітний контраст між наголошеними та ненаголошеними складами, наявність різкого зростання висоти тону на затакті або, навпаки, значного його зниження, більш частотна паузація, зокрема, наявність суб'єктивних пауз хезитації (обдумування) та, як наслідок, досить повільний темп мовлення на відміну від орфоепічної німецької мови. Подібні просодичні характеристики ускладнюють комунікацію, німці ставляться до швейцарців трохи зверхньо, вважають їх надто поміркованими, обережними та неконтактними, в окремих випадках навіть сільськими “туподумами,” які потребують більше часу для детальної обробки нової інформації, хоча навіть на міжнародному рівні визнається, що швейцарці

працюють та вирішують виробничі й суспільні проблеми зазвичай швидше та з більшою ефективністю, ніж німці.

Специфіка відповідного до швейцарського менталітету підходу до розв'язання проблем позначається й на особливостях мовного оформлення ділових листів. Так, у діловому листуванні мешканці Швейцарії використовують багато вступних конструкцій, в яких засвідчують свою повагу до контактної особи та її роботи й часу, формулюють речення у формі прохання, а не вимоги, тоді як їхні німецькі колеги не обтяжують себе подібним підходом і взагалі схильні заощаджувати час на протоколі та переходити зразу до справи. З точки зору ділових людей Швейцарії, така форма спілкування позбавлена емоційного забарвлення і недооцінює належним чином людський фактор, тому скоріше перешкоджає, ніж сприяє ефективному налагодженню ділових контактів. Внаслідок різних підходів до ділової кореспонденції виникають міжкультурні непорозуміння, адже німці можуть несподівано отримати відмову з боку своїх швейцарських партнерів щодо підтримки свого на перший погляд бездоганно розробленого проекту, причиною якої є недостатнє виявлення поваги до своїх колег/інвесторів тощо.

Хоча мешканці Швейцарії й виявляють помітно більше поваги щодо своїх ділових партнерів, вони у розмові, на відміну від німецьких колег, досить рідко згадують науковий титул співрозмовника чи доповідача. Коли німецький колега називає свій науковий ступень чи науковий ступень свого партнера, можна помітити певну іронію з боку швейцарської аудиторії, адже швейцарців в першу чергу цікавить, а чи має авторитетний доктор наук досвід практичної роботи, наприклад, на підприємстві або в аудиторії, наскільки здатний мотивувати слухачів, вийти за межі знайомої теми, запропонувати, якщо потрібно, нестандартне вирішення проблеми, має сміливість критикувати й переглядати власні погляди та об'єктивно оцінювати точки зору своїх опонентів незважаючи на їхній авторитет в певній сфері.

З огляду на налагодження особистих контактів на підприємстві чи в соціальній або культурній сфері теж можна спостерігати істотні культурні розбіжності між представниками Німеччини й Швейцарії. Так, в Швейцарії встановленню ділових зв'язків передуює ознайомча бесіда з потенційним партнером, яка зазвичай містить загальну інформацію про певну особу, не обов'язково пов'язану з темою майбутньої співпраці, наприклад, її історію, уподобання, досвід, досягнення, щоби в майбутньому виявити напрямки плідного співробітництва, які б задовольнили обидві сторони та їхніх потенційних клієнтів. Перед публічними виступами швейцарська аудиторія заздалегідь знайомиться з доповідачем, збирає про нього коротку інформацію, обдумує можливі питання і виступає, таким чином, у ролі активних та зацікавлених слухачів. Відомо, що німецькі науковці

з задоволенням читають лекції у Швейцарії, оскільки впевнені, що матимуть справу з компетентною та мотивованою аудиторією.

Не менш важливим аспектом з огляду на міжкультурні розбіжності є критерій відбору персоналу в Німеччині і Швейцарії. Згідно з сучасними вимогами до співробітників, надзвичайно великого значення в Європейському Союзі, зокрема в Німеччині, набувають м'які навички (soft skills), які прямо не пов'язані з конкретною професійною сферою, проте дозволяють успішно інтегруватися в виробничі відносини в рамках всієї спільноти. Тому на співбесідах німецькі фахівці з відбору персоналу, поряд з фаховою компетенцією, обов'язково зважають на наявність методичних, соціальних та особистих компетенцій, як-от вміння самостійно працювати над вирішенням проблеми, здатність до пошуку та отримання інформації для досягнення конкретних цілей, схильність до аналітичного та концептуального способу мислення, дисципліна, готовність вчитися, порядність, вміння дати собі раду, здатність працювати в команді, толерантність до інших культур тощо.

Оскільки для багатьох країн-членів ЄС, зокрема Німеччини, уявляється надзвичайно привабливим працювати в Швейцарії, як з огляду на високу оплату праці, так і з огляду на зміст роботи, потенційні претенденти на отримання робочого місця в Швейцарії приділяють особливу увагу характеру співбесіди та вимогам, які висувають швейцарські роботодавці до сучасних працівників. В зазначеному аспекті міжкультурних відносин також спостерігаються певні відмінності між Німеччиною і Швейцарією. Так, швейцарські роботодавці вітають самосвідомість/відчуття власної гідності, проте звертають увагу на форму прояву цих якостей при співбесіді, цінуючи, перш за все, ввічливість та обережність. На відміну від Німеччини, в Швейцарії вітається використання такої граматичної категорії, як Konjunktiv (умовний спосіб), наприклад: *Ich glaube, dass ich der richtige Kandidat für diesen Job sein könnte* замість звичної німецької конструкції *Ich glaube, dass ich der richtige Kandidat für diesen Job bin*.

Великого значення для успішного працевлаштування у Швейцарії набуває місцезорозташування фірми/іншого закладу, зокрема кантон та мова кантону. Кандидатам, які володіють мовою кантону надається перевага. Також звертається увага на досконале письмове та усне володіння мовою. Якщо резюме написане коректною мовою, а в процесі співбесіди виявляються розбіжності між усною та письмовою компетенцією, кандидатура претендента у подальшому не розглядається. Проте існує певне зауваження зі сфери міжкультурної комунікації стосовно використання швейцарського варіанту німецької мови: деякі кандидати на отримання посади прагнуть показати своє володіння тим чи іншим кантональним діалектом, однак це досить небезпечна тема для нешвейцарців, оскільки розглядається швейцарським роботодавцем як певна

іронія над мовними особливостями країни/кантону. Тому претенденту з Німеччини краще у співбесіді користуватися нормативною німецькою мовою без зайвих претензій на оригінальність.

На відміну від країн-членів ЄС, співбесіди при прийомі на роботу в Швейцарії часто відбуваються переважно у формі розмови на професійну тему. Бесідам про сильні та слабкі сторони кандидата в галузі м'яких навичок (soft skills) не надається стільки уваги, як в країнах-членах ЄС. При працевлаштуванні в Швейцарії в більшості випадків переважає методологічна компетенція потенційного працівника, а серед м'яких факторів перевага надається таким класичним якостям, як пунктуальність, чіткість та чесність.

Отже, між сусідніми німецькомовними країнами — Німеччиною і Швейцарією — попри схожі соціально-політичні засади мають місце істотні розбіжності на міжкультурному рівні, які стосуються, насамперед, лінгвістичних чинників, а також підходу до виробничих та побутових відносин. В лінгвістичній сфері взаєморозумінню перешкоджає специфіка звукової будови, просодики швейцарського варіанту німецької мови, наявність «гельветизмів» та запозичень з інших державних мов країни — французької та італійської, широке використання регіональних діалектів замість нормативної німецької мови. На професійному та побутовому рівнях міжкультурні відносини обтяжуються дещо різними підходами до налагодження робочих та особистих контактів, зокрема, до оцінки якостей фахівця, до відбору персоналу та до аналізу ролі особистості в розбудові плідних відносин.

Список використаних джерел

1. Гавриш О. Порівняльний аналіз голосних і приголосних фонем бернського діалекту та німецької літературної мови. Міжнародна наукова конференція «Германістика в Україні та за кордоном. Стан та перспективи». / Олена Гавриш. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. – С. 75–80.

2. Eilinger-Fitze, N. Oh, dieses Schweizerdeutsch! 2., aktualisierte Auflage. / Nicole Eilinger-Fitze. – Kempten: Conrad Stein Verlag, 2012. – 70 S.

3. Heringer H. J. Interkulturelle Kompetenz. /Hans Jürgen Heringer. – Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2012. – 192 S.

4. Riehl C.M Sprachkontaktforschung. 2., überarbeitete Auflage. /Claudia Maria Riehl. – Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2009. – 234 S.

5. Wyler A. Dialekt und Hochsprache in der deutschsprachigen Schweiz. / Alfred Wyler. – Zürich: Pro Helvetia, 1989. – 45 S.